

Forord

Agderseminaret 2014 hadde tittelen *Selvstendighet og nasjonsbygging – 1814–2014*. Gjennom denne boka kan et flertall av foredragene fra dette seminaret presenteres i artikkelform. Seminaret ble holdt i Aust-Agder museum og arkivs nyåpnede bygg, *Kuben*, i Arendal 23. og 24. oktober 2014.

Agderseminaret viderefører en lang tradisjon for årlige samlinger om regionalhistoriske emner. Fra 2007 har rådet for det historiefaglige *Forsker-nettverk Agder* stått bak disse arrangementene. Nettverket omfatter samtlige av landsdelens institusjoner med historikere i staben, samt Historisk forening Agder (HIFO-Agder). Rådet består av representanter for Universitetet i Agder (UiA), Vest-Agder-museet (VAM), Statsarkivet i Kristiansand (SAK) og Aust-Agder museum og arkiv (AAma). Disse institusjonene har også bidratt med økonomisk støtte til bokutgivelsen.

Vi har som siktemål å sette den regionale historien inn i videre sammenhenger, nasjonalt og internasjonalt. Gjennom denne boka får vi innblikk i hvordan Norge ble organisert som selvstendig stat. Bokas kapitler dekker ulike tema med tilknytning til grunnlovsverket og trekker linjer gjennom nasjonsbyggingsprosessen fra 1814 og fram til i dag. Boka vil være av interesse for historikere og fagfolk fra andre samfunns- og kulturfag, samtidig som den er skrevet med tanke på å nå et allment, samfunnsengasjert publikum.

Som redaktør for boka har jeg hatt støtte i Rådet for forskernettsverk Agder, som har fungert som redaksjonskomite – stor takk til Berit Eide Johnsen (UiA), Roger Tronstad (SAK), Kathrin Pabst (VAM), Kristoffer Vadum og Kjell Olav Masdalen (AAma).

Kristiansand, august 2015

Björg Seland

Innhold

Innledning	11
-------------------------	----

DEL 1

Kapittel 1

Grunnloven fra mai til november i 1814: Internasjonale dimensjoner	17
---	----

Dag Michalsen

Grunnloven i 1814 mellom geopolitikk, regionale interesser og statsdannelse	18
---	----

Grunnloven og napoleons- og wienerkongresstidens nye internasjonale normkonglomerat	21
---	----

Grunnloven og betydningen av internasjonal debatt og propaganda rundt 1814	23
--	----

Grunnloven som internasjonal rettssjanger og de internasjonale forfatningsmodellene	24
---	----

Grunnlovgivernes forhold til internasjonal politikk våren og høsten 1814	26
--	----

Grunnloven av 1814 som appell til det internasjonale samfunn og folkets selvbestemmelsesrett	28
--	----

Grunnloven i et nytt internasjonalt kongressystem etter 1814	31
--	----

Kapittel 2

Kampen om selvstendigheten og språket: <i>Nasjon, nasjonsbygging, nasjonalisme</i>	37
---	----

Øyvind Østerud

Det nasjonale tema, 1814 og grunnlovsverket	39
---	----

Konstitusjonspolitik og politisk nasjonalisme	40
---	----

Uavhengighet og kulturkamp	43
----------------------------------	----

Sluttord	46
----------------	----

Kapittel 3

Nordmennenes fortjente frihet i 1814 49
Knut Dørum
 1814 og motstanden mot eneveldet 53
 Regimets åpne koder og opposisjonens skjulte koder 58
 Elitens opposisjon mot eneveldet 59
 Å gjøre opprør med loven i hånd 64
 Instrumentell kongetroskap og folkelig regimekritikk 66
 Eneveldets undergang 70

Kapittel 4

«Mit Votum var Nej» 75
Sogneprest Hans Jacob Grøgaard - en motstrøms politiker på Eidsvoll
Berit Eide Johnsen
 Opplysningsprest og pedagog 76
 Valgene i mars 80
 Sentrale medlemmer av Det Kongelige Selskab for Norges Vel 83
 Til Eidsvoll 85
 På Eidsvoll 86
 De viktigste sakene 92
 Samtiden og ettertidens dom over Grøgaards innsats på Eidsvoll 103
 Minoritetspolitikerens problem 106
 «En elskelig Mand» 108

Kapittel 5

Drev egdene med valgfusk? 112
Nærblikk på valgene i 1814 og 1815
Roger Tronstad
 Kunngjøringer om valg 115
 Lokalt opplegg 117
 Valg av eidsvollsmenn fra Agder-byene 119
 Primærvalg på landet 121
 Valg av eidsvollsmenn fra Agder-amtene 122
 Valgsystemet ifølge Grunnloven 125
 Valgene til det første overordentlige storting 1814 127
 Valgene til det første ordentlige storting 1815 130
 Det første ordentlige storting drøfter Agder-valgene 133

Det andre ordentlige storting avgjør saken	136
Sluttord	139

DEL 2

Kapittel 6

Historikeren som nasjonsbygger	147
---	------------

Kjell-Olav Masdalen

Eksempler på protonasjonalisme i høgmiddelalderen	148
Norsk renessanse – patriotisme og identitetsbygging	152
Kampen om hegemoniet i Norden – gøtisme og kraftpatriotisme	158
Nasjonalromantikk, nasjonsbygging, men også <i>ad fontes</i>	167
Oppsummering	173

Kapittel 7

Skolen som nasjonsbygger: Leseboka gjennom 200 år	177
--	------------

Magnhild Vollan

Materiale og metode	180
Den første tida etter 1814 – den religiøse leseboka	182
Fra 1860 til 1970 – den allmenndannende og nasjonale leseboka	184
Den allmenndannende og nasjonale leseboka	202
Tida etter 1970 – dagens lesebøker	206
Leseboka og nasjonsbygginga	211

Kapittel 8

17. mai-feiring som uttrykk for kollektiv identitet	217
--	------------

Gunhild Aaby

De første feiringene i 1820-åra	219
17. mai i politikkenes brennpunkt på slutten av 1800-tallet	224
Flekkefjord – by og land, hand i hand for samling og oppdragelse	226
Kristiansand på 1890-tallet: fellestog og særtog?	229
Tida etter 1905: Symbolene består – innholdet tolkes	231
Konklusjon: Barnetoget som oppsummerende symbol	237

Bidragstere	243
--------------------------	------------